

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ DE LA TRIFEȘTI-IAȘI

DE

CONSTANTIN ICONOMU

În luna iulie a anului 1994 a fost executat un sondaj în comuna Trifești, județul Iași, într-o așezare a culturii Precucuteni. Săpătura a fost prilejuită de practicarea unor șanțuri de fundație necesare construirii noii primării din centrul de comună Trifești, cu care prilej a ieșit la iveală, întâmplător, material arheologic neolitic. Descoperirea a fost sesizată și anunțată Institutului de Arheologie din Iași de către profesoara Constanța Arhip din localitate, căreia îi aducem și cu acest prilej mulțumirile noastre. Investigațiile efectuate de noi prin cercetări arheologice sistematice au urmărit precizarea condițiilor în care au apărut aceste materiale și anume prin trasarea unor secțiuni în porțiuni nederanjate.

Astfel, la est – nord-est, în spatele primăriei, au fost excavate trei secțiuni de 3,50/1 m, notate S1 – S3, în care au apărut fragmente ceramice ale culturii Precucuteni. Din punct de vedere stratigrafic, sub nivelul vegetal gros de 30 cm, au ieșit la iveală rare descoperiri de tip Precucuteni până la adâncimea de 60 cm, după care, într-un sol negru-gălbui, au apărut numeroase fragmente ceramice până la adâncimea de 1,10 m, în S2 sau chiar până la 1,75 m, în S3. Până la solul viu se observă un nivel de sol galben-negricios cu puțin material arheologic. În S3, unde secțiunea ocupa o poziție mai înaltă decât primele două, au fost sesizate la suprafață și în nivelul al patrulea depuneri subțiri de sol galben aluvionar, scurs de pe suprafața dealului învecinat, aflat la est – nord-est față de Primăria nouă. În aceste trei șanțuri, situate în spatele primăriei, materialul arheologic precucutenian este sărac, el fiind alcătuit în majoritate din fragmente ceramice ale culturii Precucuteni și din oase de animale. În S2, într-o mică groapă cu diametrul de 50 cm și adâncimea de 80 cm, a cărei bază a perforat nivelul precucutenian, a ieșit la iveală un fragment de formă de turnat, din piatră, cu care se obținea un obiect pe care deocamdată nu-l putem încadra cu certitudine din punct de vedere cultural-cronologic.

În fața noii primării, pe latura de vest – sud-vest au fost excavate încă două secțiuni: S4 de 5/1,5 m, prelungit spre vest – sud-vest cu 2 m și notat S5, și șanțul S6 de 5/2 m. Dispoziția secțiunilor și gruparea materialului arheologic au permis identificarea parțială a unei mari gropi menajere, în care s-a înregistrat o mare aglomerare de material arheologic precucutenian alcătuit din cioburi, oase de animale, scoici de râu și unelte de silex. Tot aici au apărut întâmplător și două fragmente ceramice ale culturii Cozia.

Din punct de vedere stratigrafic, în cele trei șanțuri S4 - S6, sub nivelul vegetal, gros de 30 cm, apare un al doilea, din sol negru-granulos de 60-70 cm grosime, cu rare fragmente precucuteniene, nivelul culturii Precucuteni propriu-zis, care urmează, având o grosime similară. Solul galben este precedat de un nivel de abia sesizabil, de culoare neagră-gălbuie, cu puțin material arheologic.

Săpătura de mică amploare de la Trifești, executată în condiții de salvare, ce a urmărit să prevină noi distrugerii ale sitului arheologic, nu a produs rezultate deosebite, descoperindu-se doar fragmente ceramice în spatele primăriei și în față, la intrare, un complex arheologic închis, reprezentat de o groapă menajeră cu diametrul maxim de 7 m și adâncimea de 1,50 m ce aparține culturii Precucuteni. Materialul arheologic descoperit, reprezentat în principal de ceramică, va fi descris și analizat urmând îndeaproape clasificarea, după forma și calitatea vaselor, stabilită de S. Marinescu-Bîlcu pentru faza a doua a acestei culturi¹.

¹ S. Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, E. A., București, 1974, p. 63-75; în continuare se va

cita *Cultura Precucuteni*.

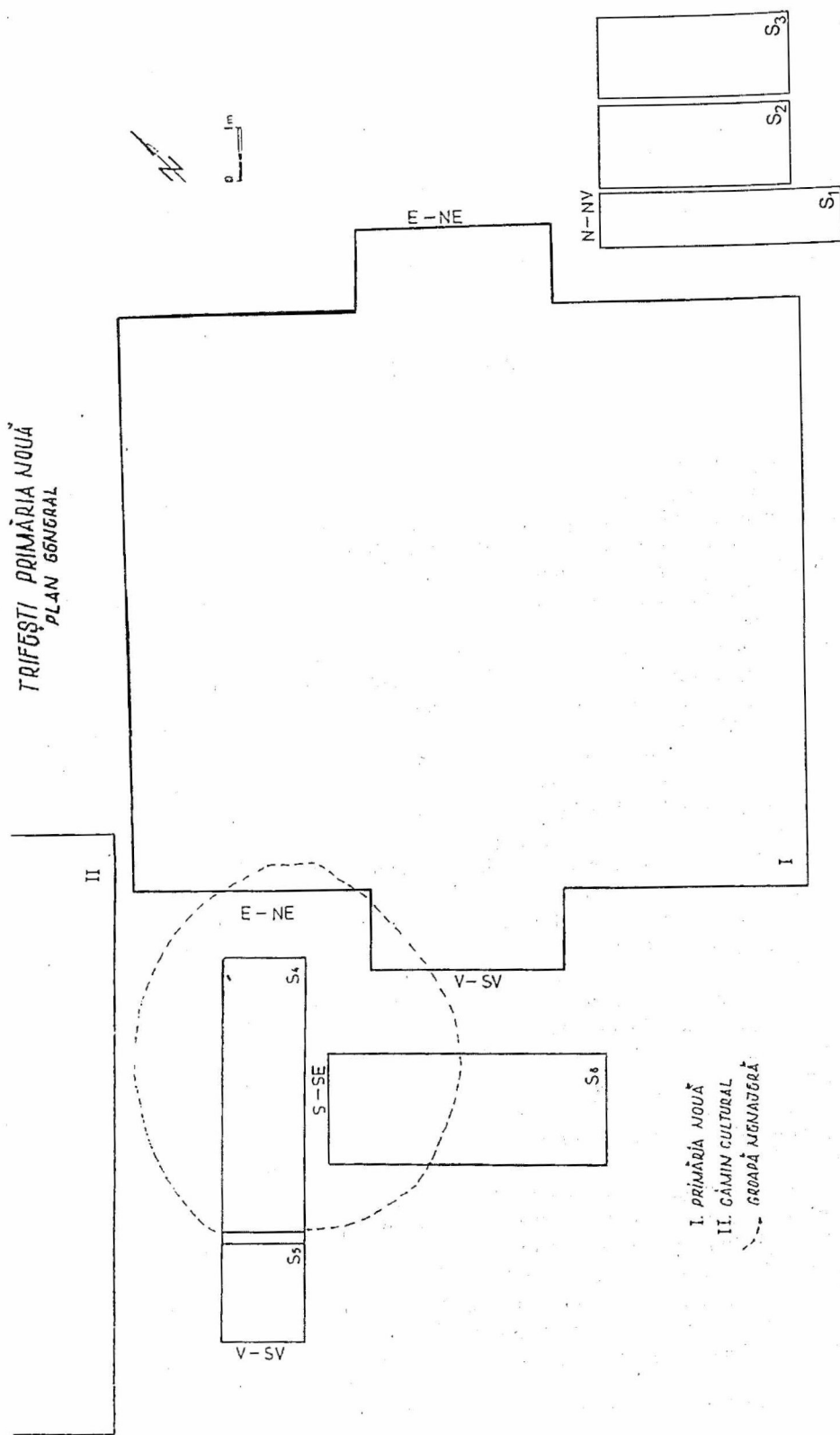

Fig. 1. Planul șanțurilor de fundații ale noii primării din Trifești și secțiunile 1-6.

TRIFEȘTI PRIMĂRIA NOUĂ
PROFIL S₁ E-NE

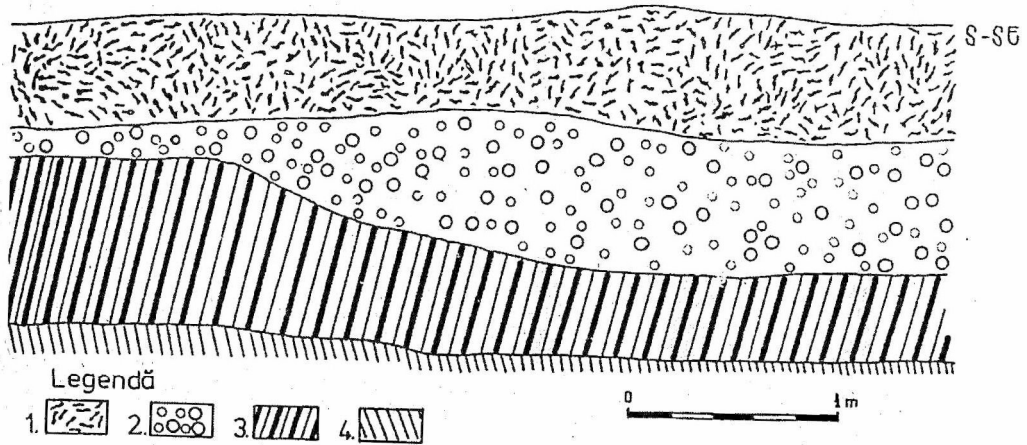

Fig. 2. Secțiunea 1. Profilul taluzului de est-nord-est. 1, sol vegetal; 2, sol negru-cenușiu cu rare fragmente Precucuteni II; 3, sol negru-gălbui cu fragmente Precucuteni II; 4, sol galben.

TRIFEȘTI PRIMĂRIA NOUĂ PROFIL S₃ E-NE

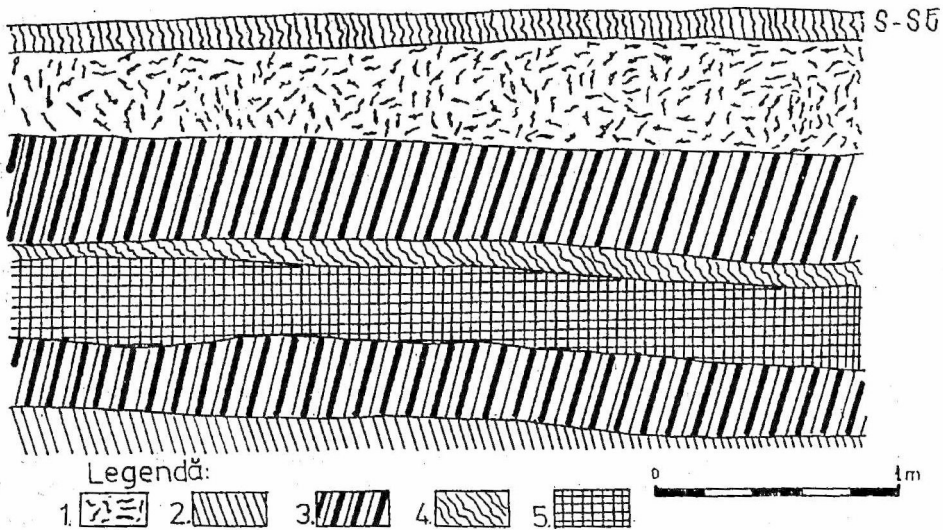

Fig. 3. Secțiunea 3. Profilul taluzului de est-nord-est. 1, sol vegetal; 2, sol galben; 3, sol negru-gălbui; 4, sol galben-aluvionar; 5, sol negru cu material Precucuteni II.

Prima formă ceramică atestată la Trifești, prin piese întregite și fragmente, este paharul bitronconic², cu fundul tăiat drept sau ușor adâncit, jumătatea superioară mai scurtă și buza ușor răsfrântă în afară (fig. 5/1-9; 6/1-3). Un exemplar întregit (fig. 5/5) (înălțimea 11 cm; diametrul maxim 13,5 cm) din pastă cenușie, categoria A, este decorat în jumătatea superioară cu bandă de caneluri orizontale superficial adâncite, conturată cu dreptunghiuri mici „imprimare” ce apar sub formă de șiruri orizontale duble și pe jumătatea inferioară a vasului. Un fragment prezintă drept decor, în jumătatea superioară, o bandă de caneluri, iar porțiunea de sub buză și

² *Ibidem*, 1a, p. 68.

diametrul maxim este subliniată prin șiruri de împunsături circulare. Monotonia ornamentului este întreruptă de amplasarea pe buză a trei șiruri de împunsături oblice (fig. 5/1). Un alt fragment este complet lipsit de decor (fig. 6/3).

Altă variantă este reprezentată de pahare bitronconice cu buza ușor răsfrântă la exterior, linia de demarcație dintre cele două jumătăți rotunjită³ și jumătatea inferioară mai înaltă decât a variantei precedente (fig. 5/2, 6). Decorul este alcătuit din caneluri orizontale dispuse în jumătatea superioară și de linii orizontale adâncite sau obținute prin împunsături. Un pahar al acestei variante (înălțimea 13,5 cm; diametrul maxim 15,5 cm) ce evoluează spre forma de oală, prezintă ca elemente caracteristice obișnuitul decor în bandă de caneluri orizontale

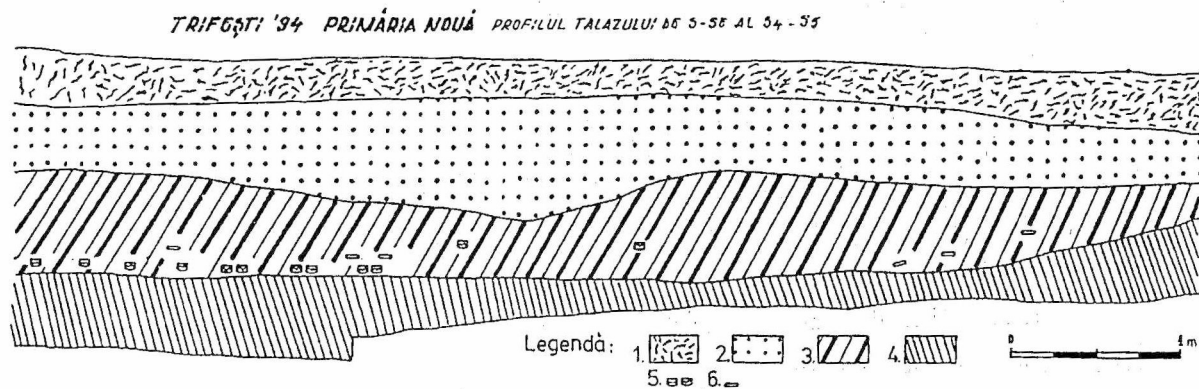

Fig. 4. Secțiunea 4-5. Profilul taluzului de sud-sud-est. 1, sol vegetal; 2, sol negru măzăros cu rare fragmente Precucuteni II; 3, sol negru-gălbui cu fragmente ceramice Precucuteni II; 4, sol galben; 5, fragmente ceramice; 6, oase de animale.

amplasat în jumătatea superioară (fig. 5/3). Sunt nelipsite șirurile de linii orizontale adâncite, sau imprimare, realizate în diferite variante: șirul de dreptunghiuri imprimate sub buză, șirul de puncte flancate de linii duble, adâncite ori șiruri duble de linii adâncite. Tot în această categorie putem încadra un fragment al unei jumătăți de pahar, prevăzut cu o buză ieșită în afară. Decorul este realizat din aceeași bandă de caneluri orizontale, întreruptă de linii duble, ce separă buza de umăr (fig. 5/4). Acestei forme îi aparțin și câteva funduri ale unor variante de pahare ce nu pot fi întregite. Astfel, se înregistrează un fragment de fund adâncit, decorat cu linii multiple (fig. 5/8), unghiulare și alte două piese cu ornament de linii și împunsături dispuse în unghiuri (fig. 5/9). Două fragmente de pahare, reprezentând zona mediană, sunt ornamentate cu linii duble (fig. 6/1), unghiulare, iar un alt fragment prezintă linii duble orizontale între care a fost intercalat un decor de zigzaguri (fig. 5/7).

Următoarea formă este reprezentată de vase cu corpul arcuit, din care un exemplar a putut fi întregit dar fără bază (fig. 6/5)⁴. Exemplarul prezintă jumătatea inferioară tronconică, umărul rotunjit, gâtul cilindric scurt, terminat cu o buză ușor evazată. Pasta cenușie, fără lustru, pereții subțiri, cu ardere de bună calitate, permit încadrarea acestor forme în grupa A. Vasul prezintă pe umărul scurt un decor în bandă de caneluri orizontale, slab reliefate, mărginit sub buză de un șir de împunsături, delimitate de umăr printr-o linie adâncită. Umărul prezintă drept motiv principal grupe de linii duble adâncite, dispuse oblic, întrerupte simetric de patru apucători în formă de corniță, flancate de zone triunghiulare umplute cu împunsături. Aceste zone sunt la rândul lor mărginite de o linie orizontală adâncită, după care urmează decorul amplasat pe trunchiul de con, care constă dintr-o spirală adâncită terminată cu linii triple cu capătul unghiular, umplute cu linii orizontale, ce ar putea semnifica decorul în tablă de șah, redat aici în mod stilizat. Pe acest vas, ca și la alte fragmente ale acestui tip, se observă ornamentarea riguros tectonică, fiecare parte a vasului – gâtul, umărul și jumătatea inferioară, având propriul său ornament. Alte două fragmente ce conservă buza, gâtul și umărul prezintă, într-un caz, decor de caneluri orizontale, linii adâncite și proeminențe în formă de cornițe sau triunghiuri aplatizate (fig. 6/4; 7/1). Un fragment mai mare din pastă de culoare cenușie-deschis nu prezintă decor, observându-se doar o mică proeminență turtită (fig. 6/7). Un alt fragment de mici dimensiuni, al unei ceșcuțe, reproduce, în chip miniatural, acest tip de vas. Decorul este reprezentat în acest caz de linii adâncite, șiruri de împunsături orizontale sau grupe de împunsături aranjate în formă de metope (fig. 7/1). Câteva fragmente ale părții inferioare, cu decor în bandă de caneluri orizontale asociate cu șiruri de împunsături, linii orizontale adâncite

³ *Ibidem*, 1b, p. 68.

⁴ *Ibidem*, 2c2, p. 69.

AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ DE LA TRIFEȘTI-IAȘI

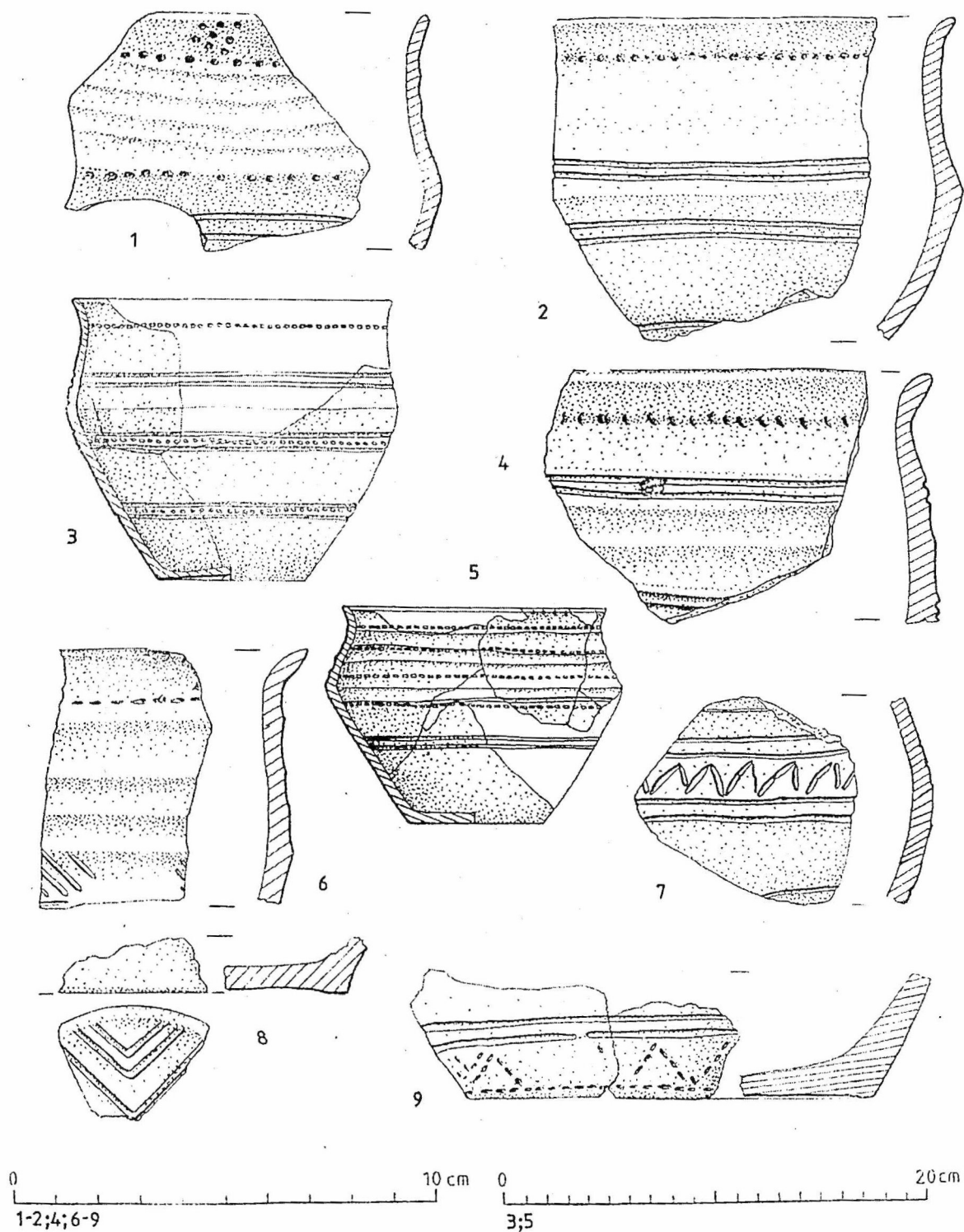

Fig. 5. 1-2; 4-9, pahare întregi și fragmentare; 3, oală bitronconică.

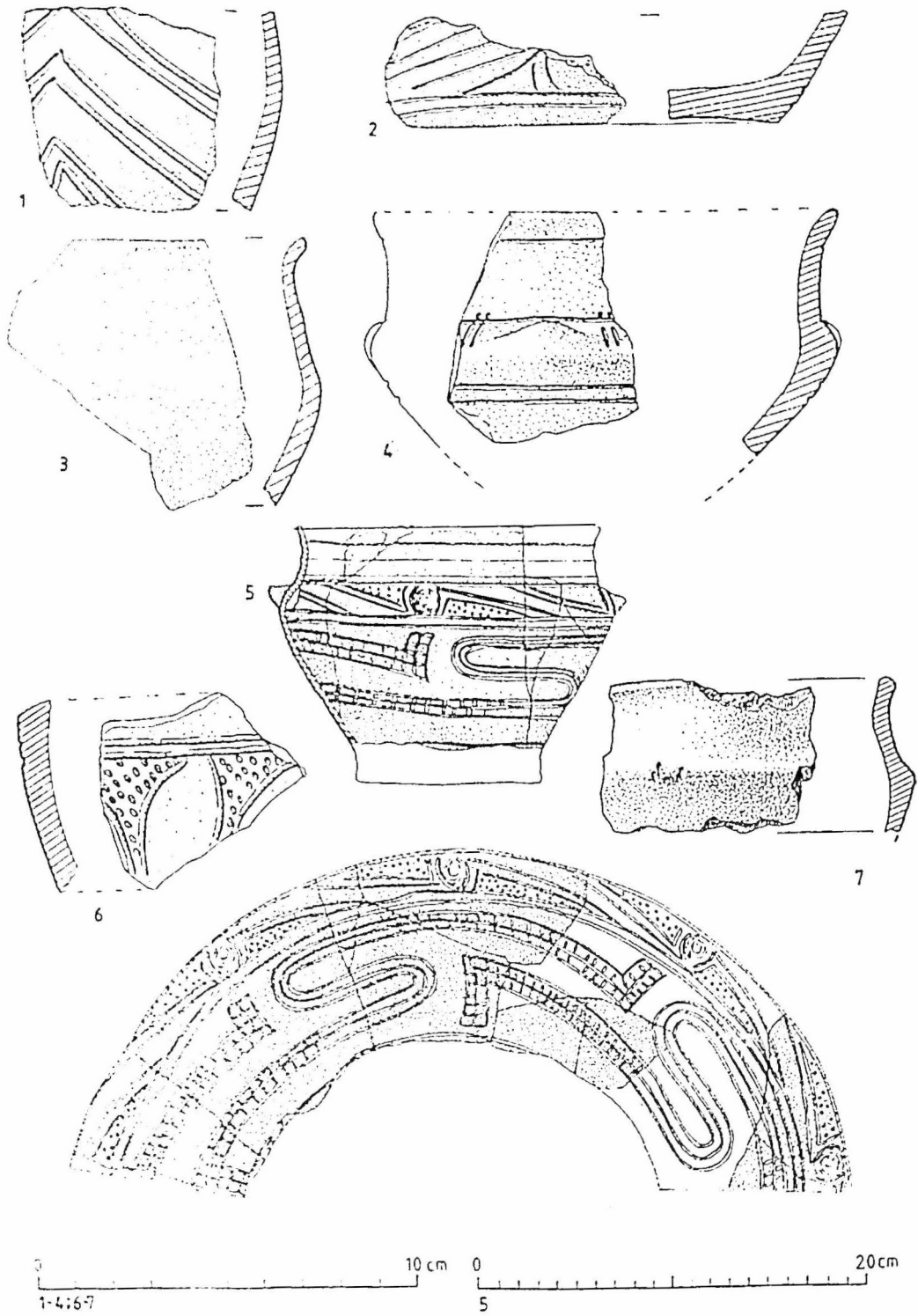

Fig. 6. 1-3, fragmente de pahare; 5, vas fragmentar; 4, 6, 7, fragmente de vase cu corpul arcuit.

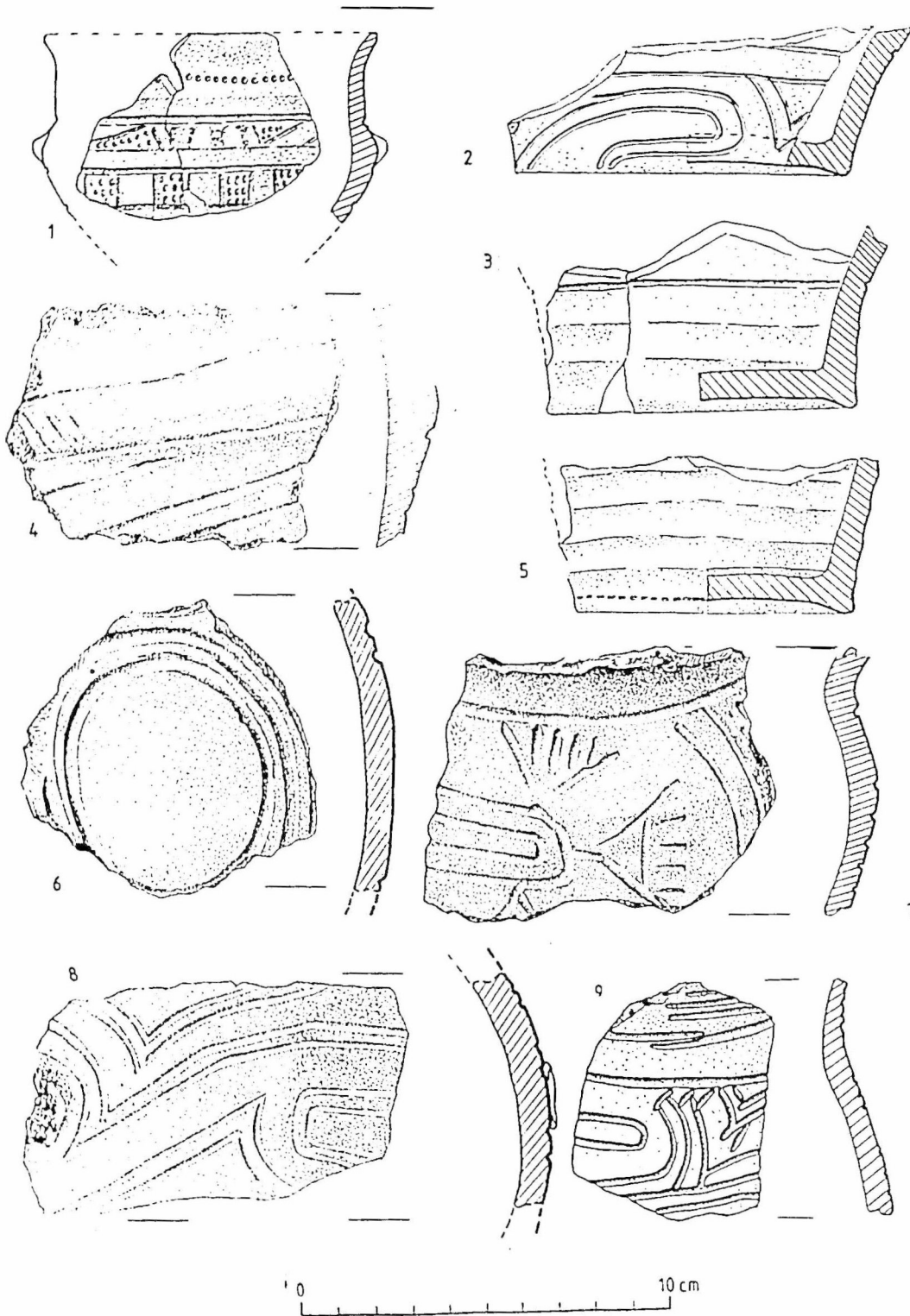

Fig. 7. 1, 2-3, 5, fragmente de vase cu corpul arcuit; 4, 6-9, fragmente de vase piriforme sau globulare.

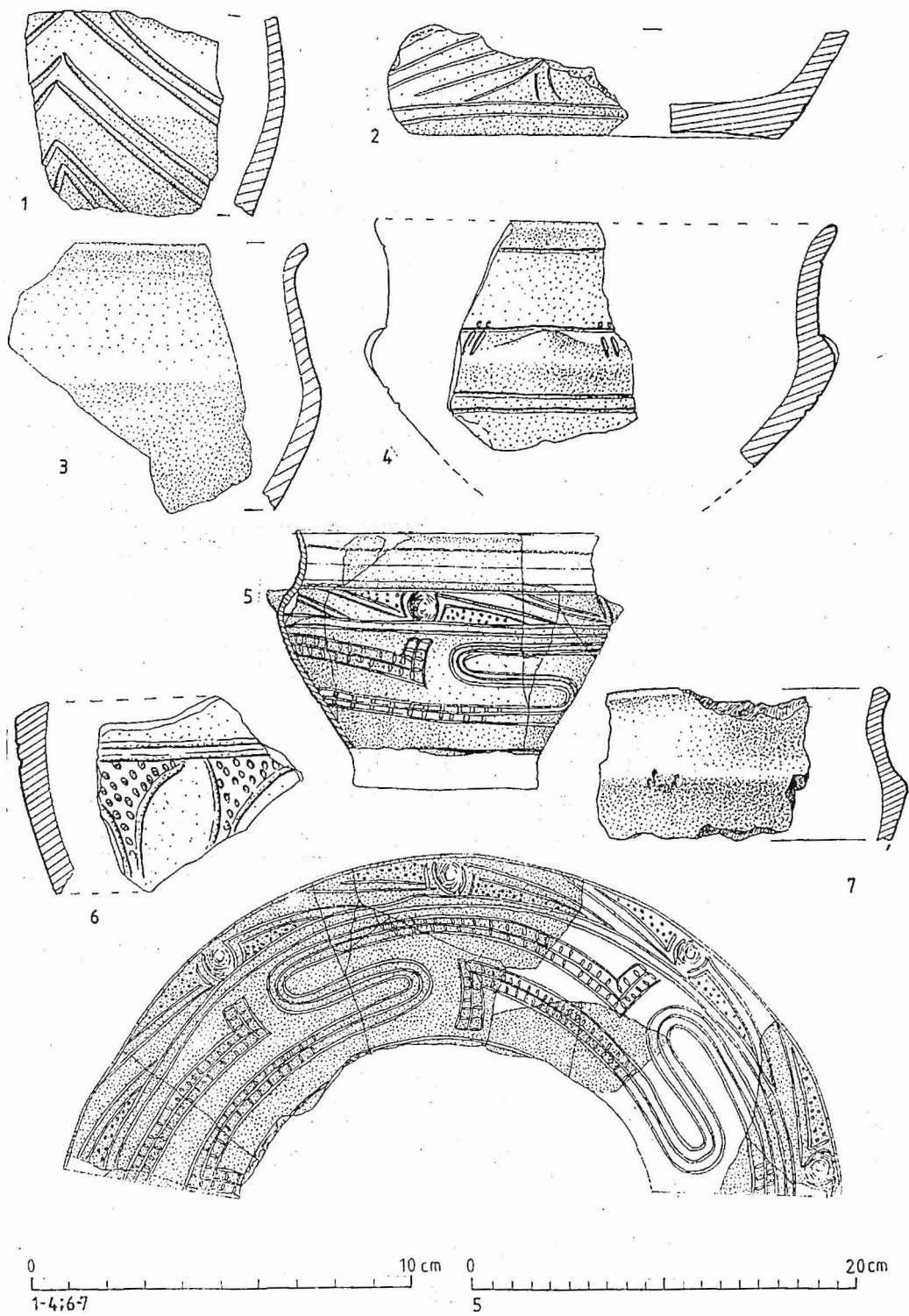

Fig. 6. 1-3, fragmente de pahare; 5, vas fragmentar; 4, 6, 7, fragmente de vase cu corpul arcuit.

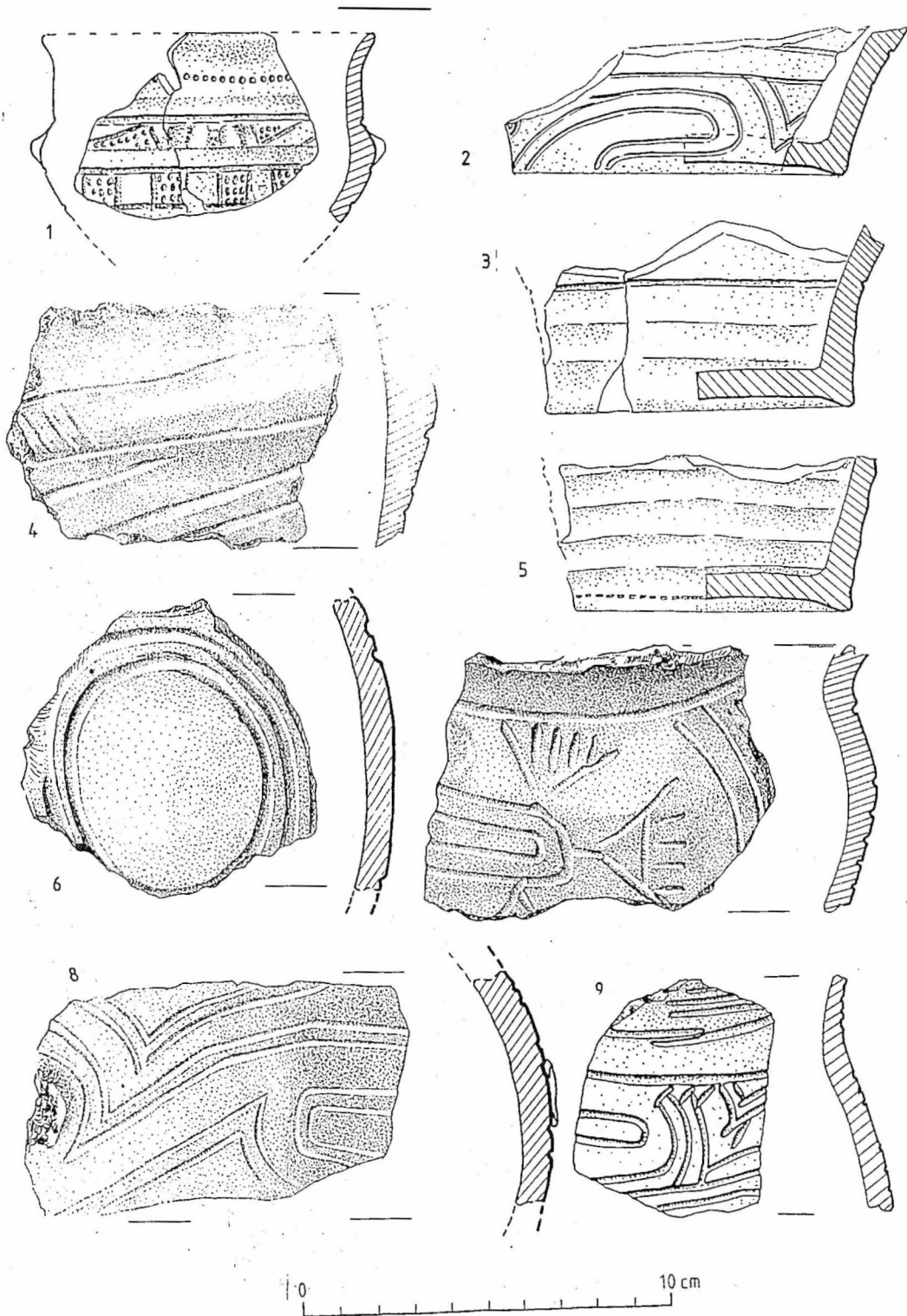

Fig. 7. 1, 2-3, 5, fragmente de vase cu corpul arcuit; 4, 6-9, fragmente de vase piriforme sau globulare.

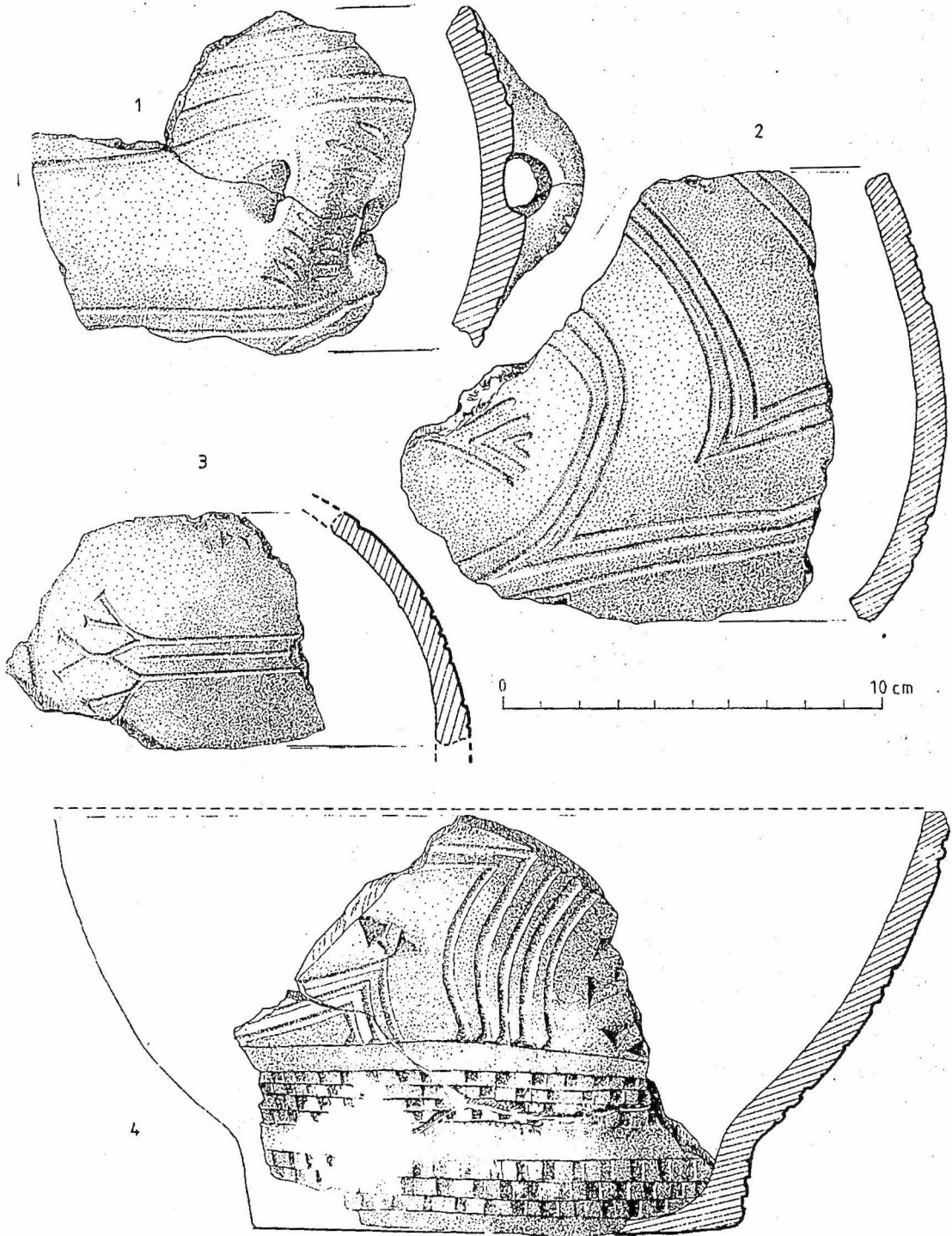

Fig. 8. 1-4, fragmente de vase piriforme sau globulare.

AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ DE LA TRIFEȘTI-IAȘI

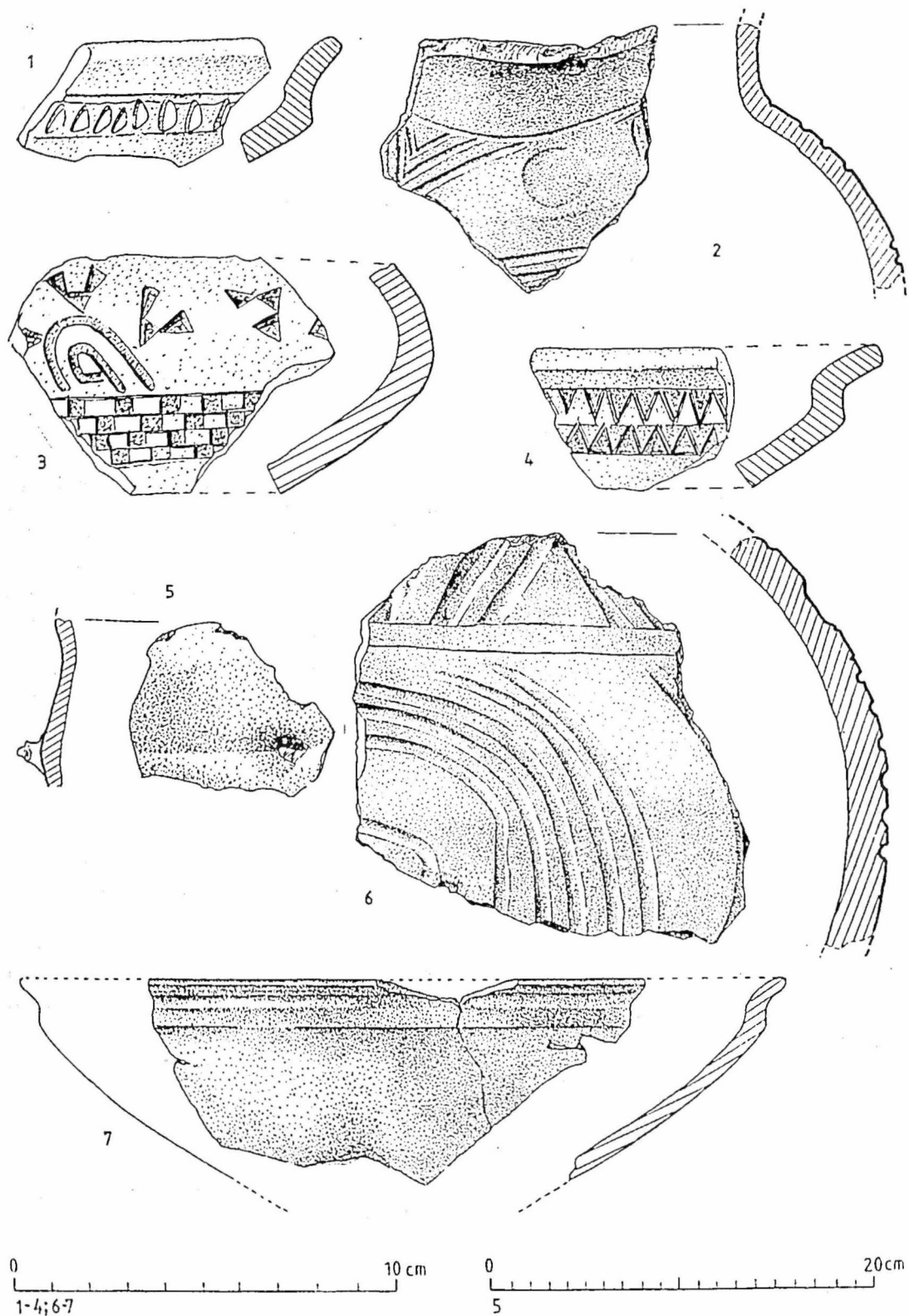

Fig. 9. 1, 4, 7, fragmente de străchini; 2, 6, fragment de vas globular; 3, 5, fragmente de vase bitronconice.

sau ornament de spirale, aparțin acestui tip de vas (fig. 7/2-3, 5). De asemenea, un fragment ceramic cu decor de împunsături poate fi atribuit acestei forme⁵ (fig. 6/6).

Alt tip atestat numai prin fragmente și dificil de reconstituit este vasul piriform⁶ sau globular. Fragmentele păstrate, cu pereții groși din pastă relativ de bună calitate, de culoare cărămizie la suprafață și cenușie în interior aparțin categoriei B⁷. Decorul este compus din spirale mai mult sau mai puțin late, adâncite, asociate cu motiv în șah excizat și linii incizate cu un obiect tăios care, în anumite cazuri, delimitează registrele decorative. În câteva cazuri, fie lângă buclele spiralelor, fie la capătul unor linii triple adâncite se observă apexuri, motivul șirului de dinți de lup și cercuri mari delimitate de linii late, adâncite. Starea fragmentară a materialului permite doar puține considerații privitoare la forma acestor vase (fig. 7/4, 6-9; 8/1-4; 9/2, 6; 11/4). Tot în această categorie putem include câteva fragmente care evoluează spre forma bitronconică. Astfel, un fragment prezintă jumătatea inferioară tronconică, cu decor de tablă de șah excizat și jumătatea superioară arcuită și scurtă, cu motiv de spirale adâncite și late prevăzute la bucle cu apexuri incizate. Pereții, aspri la pipăit, sunt de culoare cenușie la exterior și neagră-cenușie în interior (fig. 9/3). Alte două fragmente aparțin unor vase bitronconice, fără decor, cu jumătatea superioară înaltă, prevăzute pe diametrul maxim cu apucători în formă de cornițe (fig. 9/5). Culoarea acestor vase este cărămizie la exterior și cenușie în interior. Aspectul acestei variante ne determină să încadrăm fragmentele de vase bitronconice în categoria ceramicii grosiere (C) de bucătărie.

Altă formă⁸ de vas, reprezentată prin puține exemplare, este alcătuită din străchini a căror calitate determină includerea lor în categoria B. Menționăm că, din cauza lipsei fundului, ele pot fi atribuite ipotetic tipului de vas cu picior înalt. Două mici fragmente prezintă buza evazată, umărul ascuțit, unghiular în profil, cu decor de șiruri duble de triunghiuri excizate sau cu motiv de triunghiuri amplasate pe umăr, obținute prin apăsare cu un instrument confecționat special pentru acest ornament (fig. 9/1, 4). Alt fragment, mai mare, prezintă aceleași caracteristici, dar buza este mai scurtă, umărul nu este la fel de accentuat, iar decorul lipsește (fig. 9/7). Un ultim fragment prezintă buza ușor înclinată spre exterior și umărul rotunjit. Decorul este reprezentat de linii orizontale adâncite amplasate sub buză și sub umăr (fig. 10/1).

Alt tip reprezentat la Trifești este vasul cu picior înalt, din care s-au descoperit numai fragmente de picioare cilindrice, goale în interior (fig. 10/2-5; 11/1-3, 5)⁸. La fragmentele mari și mai bine păstrate se observă că piciorul cilindric stătea așezat pe o bază plină și lățită ce depășea diametrul vasului propriu-zis (fig. 10/4). Primul element decorativ amplasat la bază este reprezentat de banda orizontală în formă de tablă de șah excizată. În rest, în partea centrală și de sus, ornamentul este alcătuit din spirala adâncită, lată, terminată, așa cum s-a observat la unul din vasele întregite parțial, cu banda de linii adâncite dispuse în unghi. Un alt fragment prezintă, deasupra decorului în tablă de șah, o bandă orizontală de linii unghiulare, obținute prin excizie și continuată cu un decor ce nu s-a păstrat (fig. 11/5). Un fragment este o bază de vas cu motiv de dreptunghiuri excizate și rare (fig. 10/5). O variantă de picior⁹ este reprezentată de cilindri goi în interior, cu marginea inferioară evazată și cu perforații mari în partea superioară, de formă ovală, având probabil rol decorativ (fig. 10/4; 11/3). Ornamentația constă dintr-un șir de dinți de lup, realizați prin excizie, dispuși pe baza evazată, după care se înalță ornamentul în bandă de șah excizat, delimitat de linii incizate, care nu au rol decorativ, ci doar au înlesnit olarului din vechime împărțirea suprafețelor în registre orizontale, pentru a permite ornamentarea (fig. 10/2; 4; 11/5), practică ce se întâlnește curent la vasele cu decor excizat.

Altă categorie de vase sunt capacele¹⁰, din care s-au păstrat fragmente de buze cu calotă, la Trifești butonii lipsind cu desăvârșire. Decorul este relativ uniform, în ornamentarea capacelor păstrându-se anumite canoane. Astfel, buza este prevăzută cu un șir de dinți de lup excizat, după care urmează o bandă lată, cruțată. Deasupra ei, pe marginea buzei și a calotei se continuă șiruri duble de triunghiuri afrontate obținute prin excizie, partea cruțată creând impresia de meandre unghiulare strânse. Calota este ornamentată cu motiv spiralic din care se păstrează resturi de bucle adâncite, uneori terminate cu apexuri excizate. Pereții vaselor sunt în majoritatea cazurilor de culoare cenușie și mai rar cenușiu-cărămizie, cu suprafețe exterioare netezite și cu cele interioare aspre la pipăit (fig. 11/6-7; 12/1-2, 6).

⁵ *Ibidem*, p. 69, fig. 39/7.

⁶ *Ibidem*, 7a, 7a1, 7b, p. 70.

⁷ *Ibidem*, p. 64.

⁸ *Ibidem*, 9c, p. 71-72.

⁹ *Ibidem*, 9c2, p. 71.

¹⁰ *Ibidem*, 10c, p. 72.

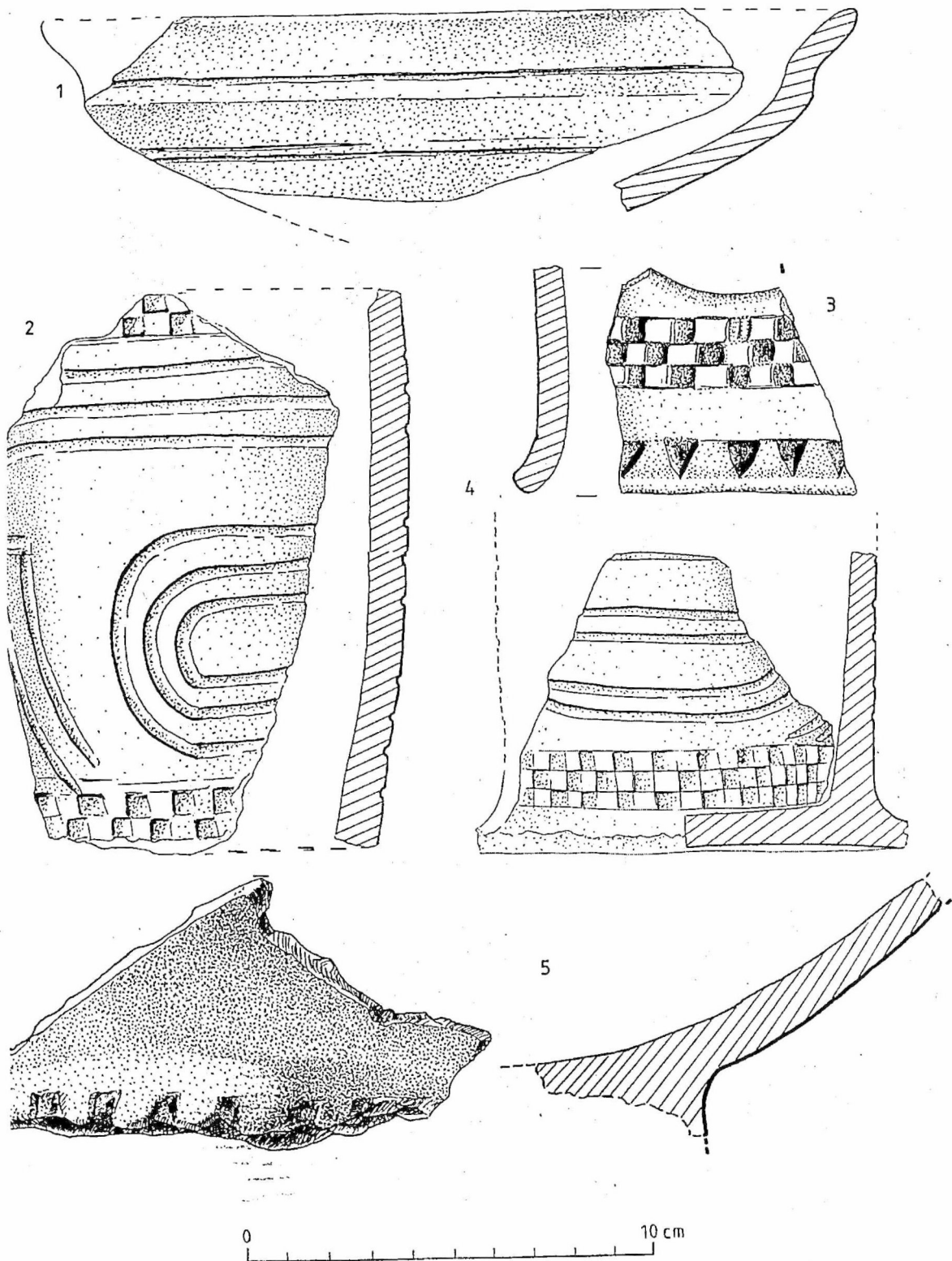

Fig. 10. 1. Strachină fragmentară; 2-5, fragmente de vase cu picior înalt.

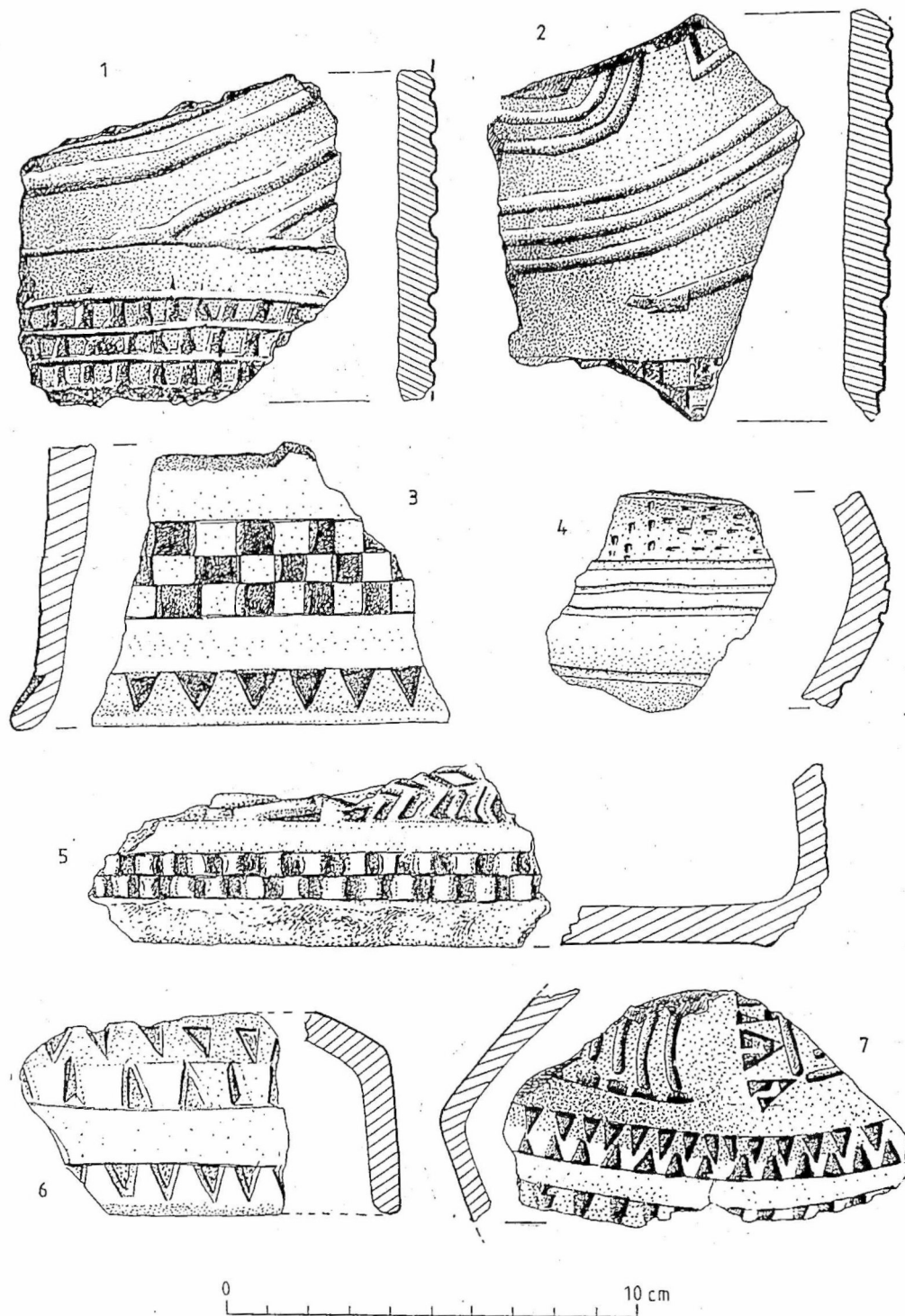

Fig. 11. 1-3, 5, fragmente de vase cu picior înalt; 4, fragment de vas globular; 6, 7 fragmente de capace.

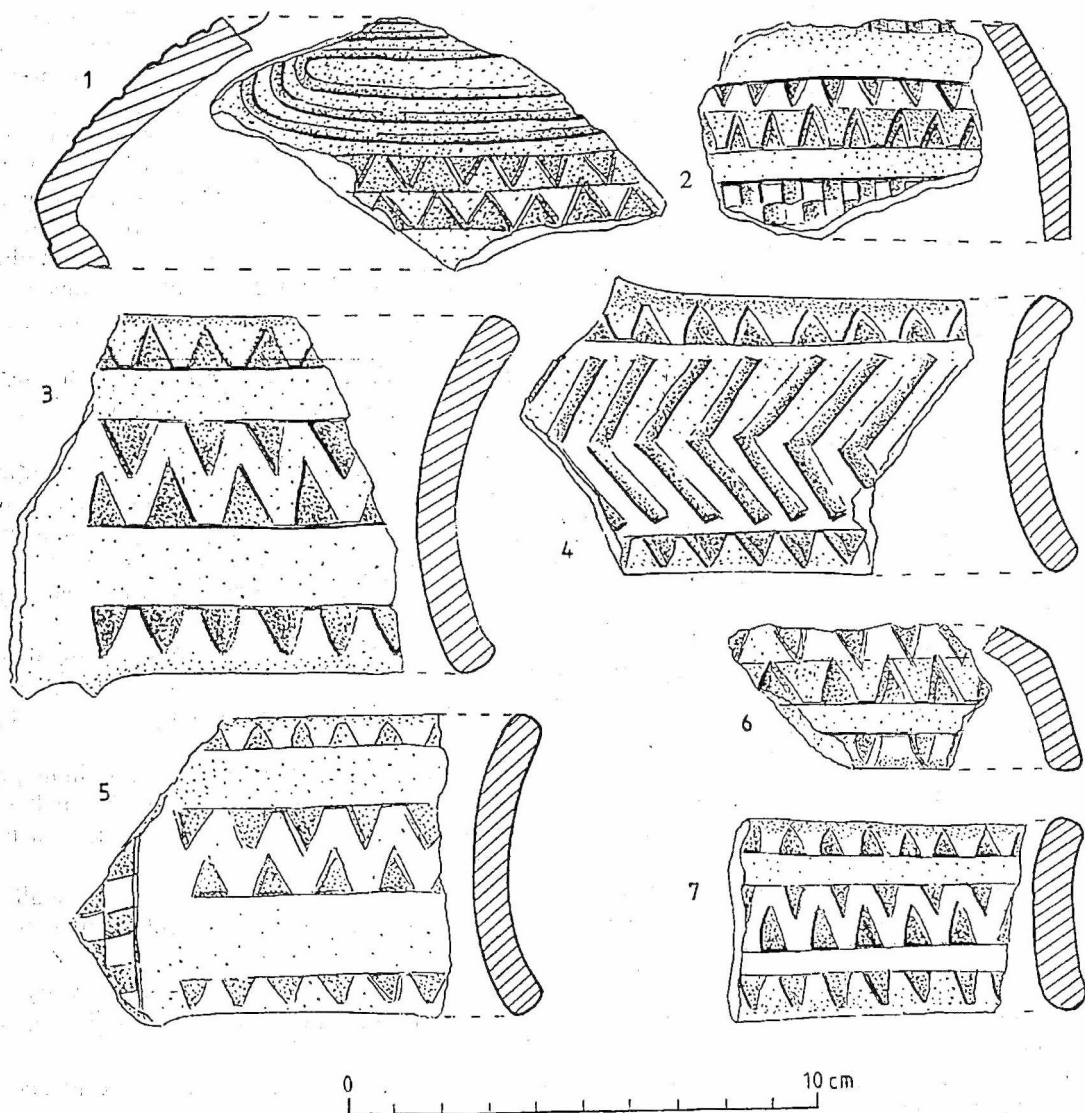

Fig. 12. 1-2, 6, fragmente de capace; 3-5, 7, fragmente de vase-altăraș.

O categorie specială este alcătuită din fragmente de vase-altăraș (fig. 12/3-7). Forma lor deosebită, decorul îngrijit elaborat și pasta fină le include în categoria B din punct de vedere calitativ¹¹. Un altăraș reconstituit de la Târpești¹² permite identificarea acestei forme ce ar putea fi considerată și vas-suport. La Trifești au fost descoperite câteva fragmente de picioare, de lățimi diferite, cel mai mic fiind de 4 cm și cel mai mare de 7,7 cm. O singură piesă este de culoare cărămizie (fig. 12/7), iar celelalte cenușii. Fragmentele sunt albiate în lungime, iar decorul este organizat întotdeauna în benzi verticale. Se preferă excizia (fig. 12/3, 5, 7) și mai rar motivul de adâncituri late și profunde dispuse unghiular (fig. 12/4). Se pot recunoaște motivul în bandă cu dinți de lup, sau benzi de dinți de lup afrontați (fig. 12/3, 5, 7) și decorul realizat întotdeauna prin

¹¹ *Ibidem*, p. 105-106.

¹² *Ibidem*, fig. 92/1b, p. 269.

excizie și separat prin benzi verticale de lut cruțat. Banda de linii dispuse în unghiuri (fig. 12/4) este obținută întotdeauna prin adâncire cu un instrument cu vârful bont și gros, numai pe un singur ciob apărând decorul de șah excizat (fig. 12/5). Din păcate, nu s-a păstrat nimic din partea superioară a acestor vase-altăraș, astfel încât fragmentele descoperite nu permit reconstituirea de forme întregi. O categorie aparte de piese atestate la Trifești este compusă din vase de bucătărie. O primă formă este oala cu corpul cilindric, arcuită la gură, cu decor de brâu alveolat sau crestat sub buză (fig. 13/5-7; 14/1, 4). Uneori brâul alveolat este întrerupt de porțiuni de brâu continuu (fig. 14/4), iar într-un caz, pe muchia buzei, apar creștături (fig. 13/6). Pereții vaselor, de culoare cărămizie la exterior, sunt cenușii în interior, cu pasta poroasă, aspră la pipăit și inegal arsă.

A doua formă din cadrul ceramicii de bucătărie este reprezentată de oale mari cu corp tronconic, umăr dezvoltat, aproape orizontal sau oblic și gât cilindric, înalt (fig. 13/1-4). La un exemplar, gâtul cilindrului este ornamentat în bandă de caneluri orizontale (fig. 13/3) sau, la altul, se întâlnesc mici creștături pe muchia buzei (fig. 13/4). Pereții vaselor sunt groși, de culoare cărămizie sau cenușie la exterior și cenușie în interior. Pasta acestor vase este bine frământată, compactă și neuniform arsă.

Din categoria ceramicii grosiere fac parte și vasele cu barbotină, din pastă poroasă și rău arsă. Din acest tip, ilustrat numai cu fragmente nu se poate întregi nici o formă, dar se poate bănui că oala avea aspect globular-piriform (fig. 14/2-3, 6).

Alt tip de vas este reprezentat, ca și precedentul, numai de fragmente de oale cu decor de tradiție Criș destul de variat redat sub formă de ciupituri (fig. 14/5), fagure (fig. 5/1), alveole cu creștături (fig. 14/8), ori șiruri de conuri paralele amplasate pe suprafața vasului (fig. 14/7). Uneori, motivului principal i se adaugă și pastile aplicate pe suprafață (fig. 14/7). În privința calității și aspectului, fragmentele ce ilustrează această categorie sunt de culoare cenușie-deschisă la exterior și cenușiu-închis în interior, dar apar și fragmente gălbui spre cărămiziu. Pasta este poroasă, neuniform arsă, cu pietricele ca degresant.

O categorie aparte o constituie fragmentele de vase cu caracter de unicat ce ilustrează forme mai greu de reconstituit. Enumerăm aici un fragment de oală globulară cu decor de brâu cu creștături rare (fig. 15/6) și trei cioburi de la vase mici, cilindrice, cu ornament de șah excizat sau linii orizontale adâncite ce ar fi putut aparține unor vase binoclu (fig. 15/2-4).

În afară de cantitatea relativ mare de fragmente ceramice, la Trifești s-a descoperit și unelte, în majoritate de silex sau gresie, lipsind topoarele de piatră și instrumentele de os. Silexul din care sunt lucrate uneltele este de culoare neagră, neagră-cenușie, albă și, într-un singur caz, brun-deschis; cele mai numeroase sunt lamele care se clasifică după cum urmează:

1. Lame din silex din categoria microlitelor (fig. 16/1-8), de culoare neagră, neagră-cenușie și albă, din care două sunt retușate (fig. 16/5, 8), una prezintă scobitură (encoche) (fig. 16/6), iar cele mai multe sunt neretușate.

2. Lame (fig. 16/9-18) de dimensiuni mici și mijlocii din silex, de culoare neagră, neagră-cenușie, albă și, într-un caz, brun-deschis (fig. 16/9). Două exemplare prezintă retușe fine (fig. 16/9, 15) și unul retușe abrupte (fig. 16/9).

3. În categoria lamelor se numără și patru exemplare de dimensiuni mijlocii din gresie glauconitică silicifiată, de culoare neagră-cenușie, fără retușe, cioplite grosier (fig. 16/19-22).

4. Din categoria uneltelor enumerăm și două gratoare (fig. 16/23-24), două nuclee prismatice (fig. 16/25-26) din silex negru-cenușiu și două așchii fără retușe, cu resturi de cortex (fig. 16/27-28), din aceeași culoare. Tot aici amintim o fusaiolă tăiată dintr-un ciob de factură grosieră, de culoare cărămizie, în care s-a practicat o perforație (fig. 15/7).

Încheiem prezentarea materialului precucutenian de la Trifești cu ilustrarea a două fragmente de cilindri de lut, cel mai mare având lungimea de 6,7 cm și diametrul de 1,7 cm (fig. 15/5). Pieseile reprezintă fragmente de picioare, sau mâini de idoli din categoria "gânditorilor", cel mai reprezentativ, din cadrul culturii Precucuteni, fiind exemplarul întregit de la Târpești¹³.

În afară de materialele neolitice la Trifești au ieșit la iveală, izolat, atât în cursul săpăturilor de fundație, cât și în cursul cercetărilor noastre, câteva fragmente ceramice hallstattiene. Două dintre ele, din pastă neagră la exterior și cenușie în interior, aparțin unor oale de mari dimensiuni cu umărul bombat și gâtul înalt, tronconic (fig. 17/1, 3). Decorul, în totalitate imprimat, specific culturii Cozia, este alcătuit din banda orizontală de linii în zigzag, amplasată pe umăr și delimitată în partea superioară de trei rânduri de linii

¹³ *Ibidem*, p. 98 și fig. 73/7, p. 254; fig. 88-10.

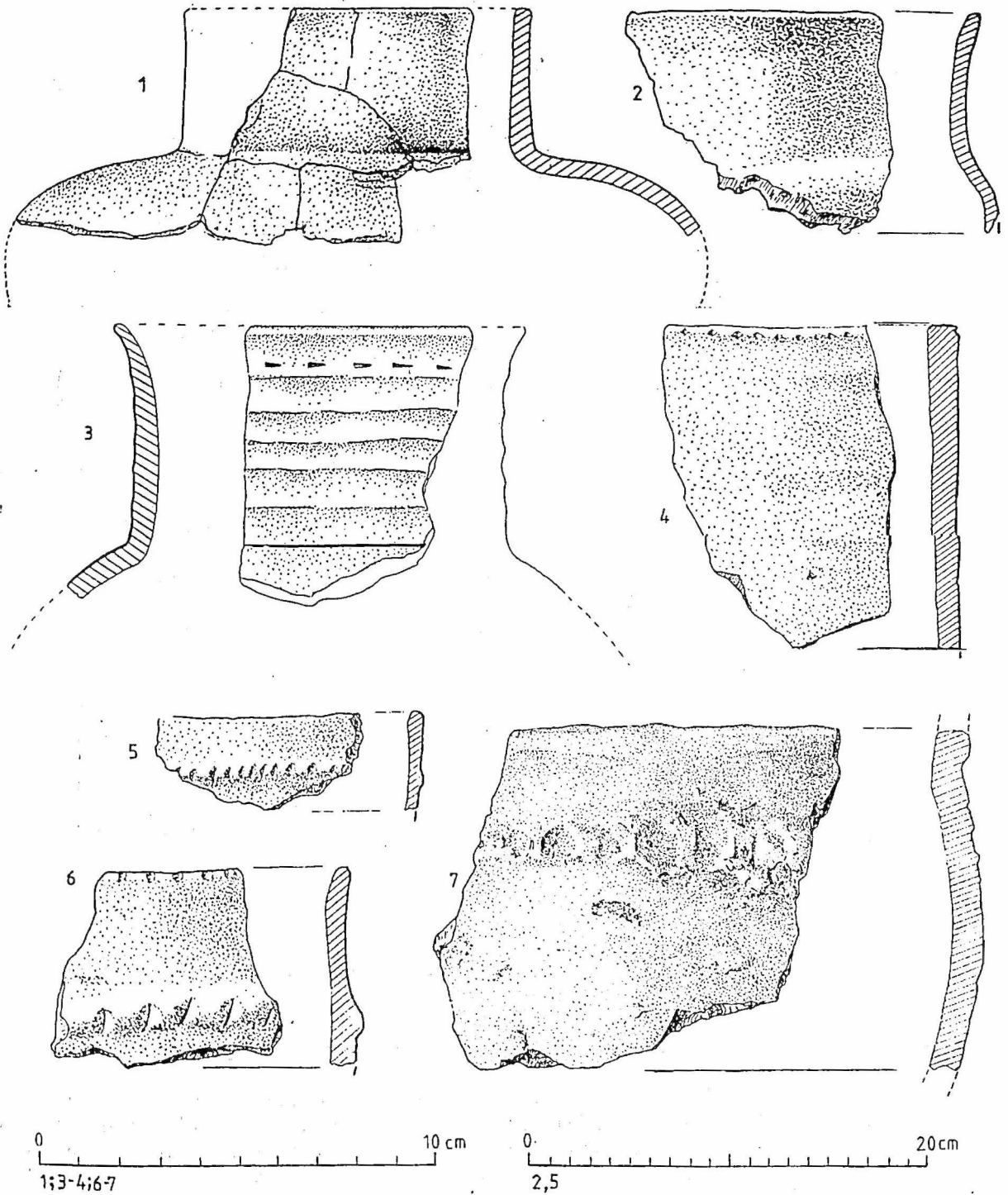

Fig. 13. 1-4, fragmente de vase cu gâtul cilindric înalt; 5-7, fragmente de oale cu brâu alveolat.

orizontale umplute cu linii oblice în relief. Deasupra lor se găsește un alt decor compus din grupe de trei cerculețe umplute cu cruciulițe. De asemenea, a fost descoperit și un buton cu capul discoidal de la toarta supraînălțată a unei cești (fig. 15/8).

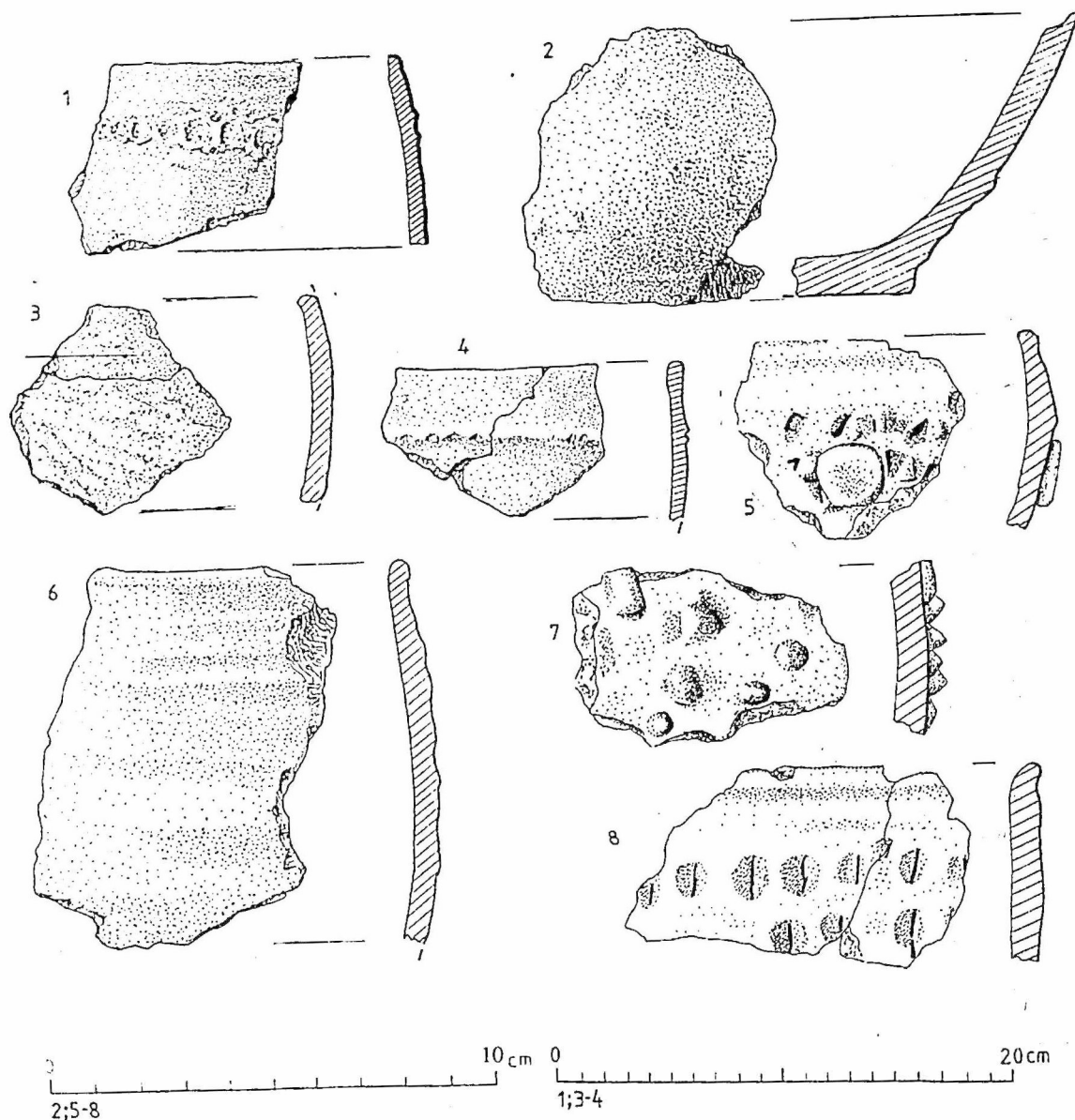

Fig.14. 1, 4, fragmente de vase cu brâu alveolat; 2, 3, 6, fragmente de vase cu barbotină; 5, 7-8, fragmente de vase cu decor de tradiție Criș.

În afară de aceste descoperiri, în șanțul 2 a ieșit la iveală într-o groapă cu diametrul de 50 cm, adâncă de 80 cm, un fragment de formă de turnat din gresie (fig. 18). Piesa, aproximativ pătrată, cu laturile de 4,3 cm și grosimea de 2,5 cm a fost întrebuințată pentru turnarea unui obiect, probabil de bronz, de forma unei "furculițe" cu baza pătrată de 3 cm lățime și dinții de 2 cm lungime. Grosimea și adâncimea dinților este de 3 mm, iar în secțiune aceștia prezintă aspect semicircular. Deși deteriorată, forma de turnat conservă o porțiune din conul de turnare, spart în lungime. De observat că laturile formeii sunt plane și foarte bine netezite, în dreptul vârfului dinților și în partea stângă, astfel încât se ridică problema posibilei asamblări a acestei piese lângă alta, cu care împreună serveau la turnarea unui obiect mai mare. Conul de turnare și lipsa unor proeminențe sau adâncituri încadrează această piesă în categoria formelor de turnat monovalve acoperite. Întrucât nu dispunem de nici un fel de analogii pentru "furculița" de la Trifești, este deocamdată prematură încadrarea cultural-cronologică a acestei piese. Avându-se în vedere caracterul descoperirii, forma de turnat

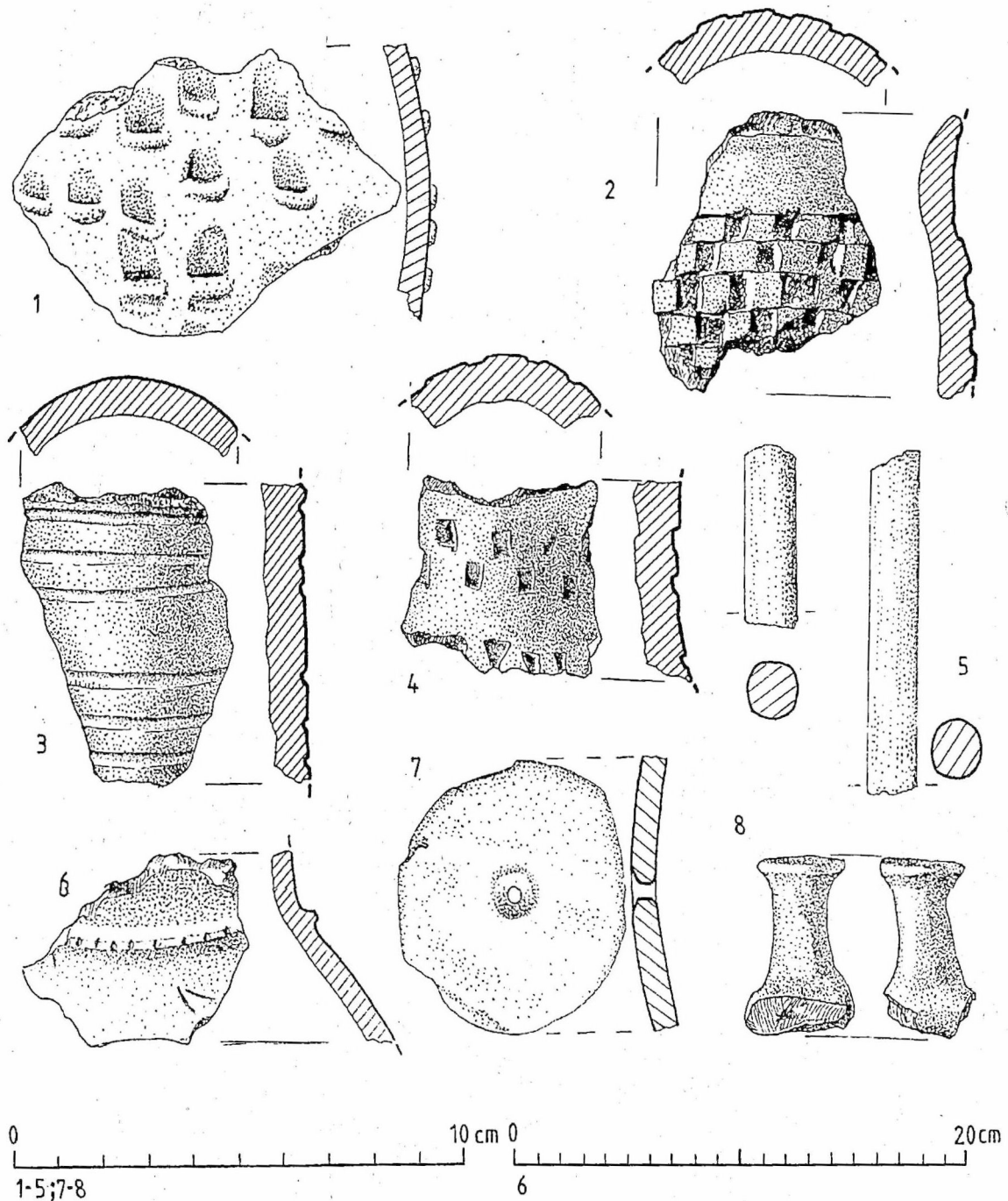

Fig. 15. 1, fragment de vas cu decor de tradiție Criș; 2-4, fragmente de vase, probabil binoclu; 6, fragment de oală globulară cu brâu crestat; 5, fragmente idoli; 7, fusaiolă; 8, fragment toartă de ceașcă de tip Cozia.

apărând într-o groapă cu gura în cel mai nou nivel și baza în stratul Precucuteni, este posibil ca această piesă să poată fi atribuită ipotetic culturii Cozia.

În încheierea prezentării materialului notăm descoperirea unui fragment ceramic lucrat la roată din pastă gri-cenușie lustruită, cu nervuri duble, orizontale sub buză, ce poate fi atribuit secolelor II-IV e.n.

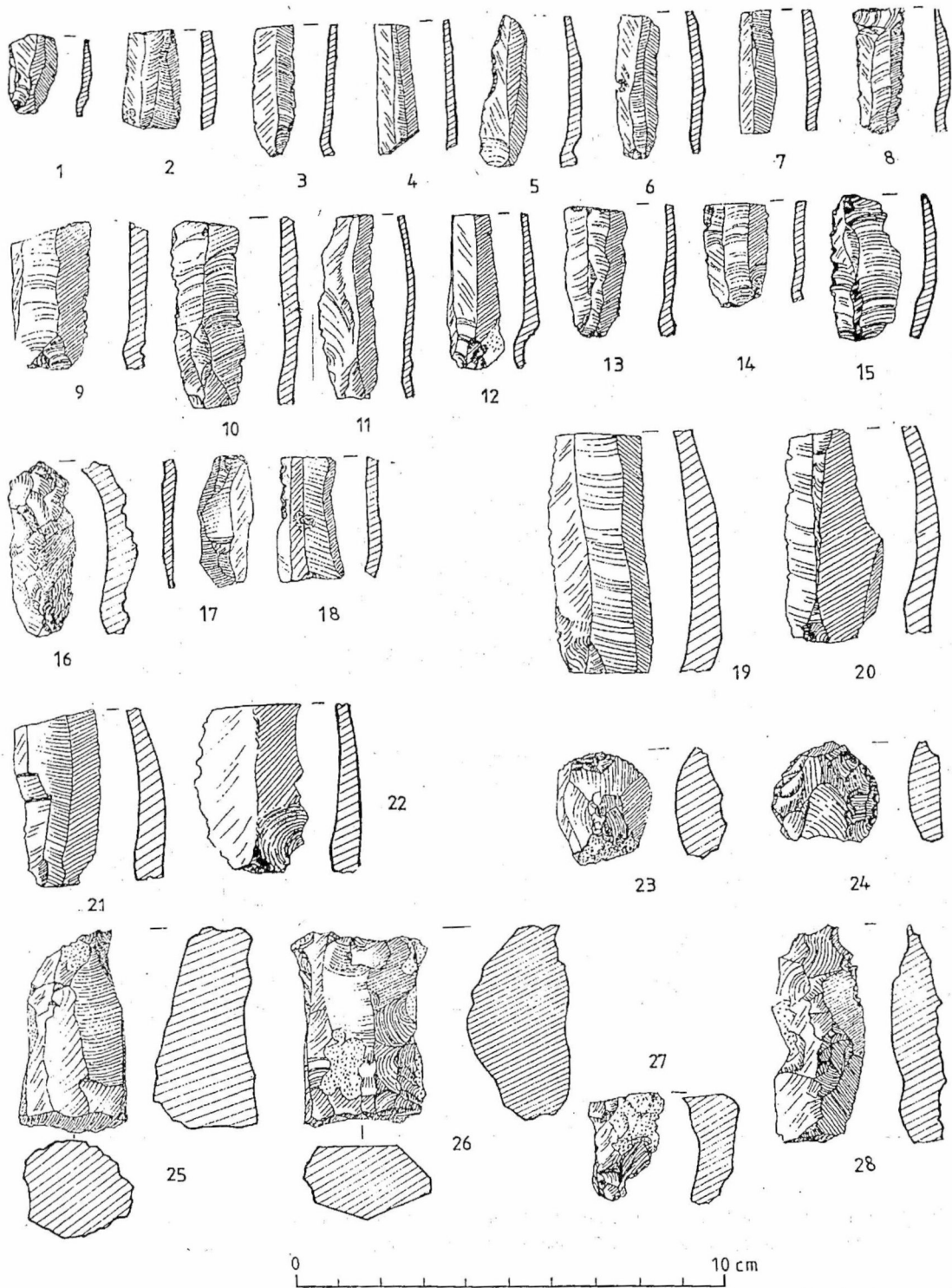

Fig. 16. 1-8, lame de silex de dimensiuni mici (microlite); 9-18, lame de silex; 19-22, lame de gresie glauconitică; 23-24, gratoare de silex; 25-26, nuclee de silex; 27-28, așchii.

*

După cum arătam anterior, elementele de cultură materială descoperite la Trifești, reprezentate în principal de ceramică, aparțin fazei Precucuteni II. Analiza detaliată a formelor de vase existente în această stațiune demonstrează cu prisosință acest lucru.

Una dintre cele mai tipice forme întâlnite în repertoriul ceramic al culturii Precucuteni – paharul bitronconic – apare și la Trifești, cu ornamente redat după un anumit canon, banda de caneluri orizontale fiind amplasată întotdeauna pe umăr. Sub buză, pe banda de caneluri, pe diametrul maxim și în jumătatea inferioară, apar șiruri de puncte, dreptunghiuri imprimate și împunsături, flancate sau nu de linii duble adâncite. Dintre aceste elemente de decor reținem șirul de dreptunghiuri mici, imprimate, motiv care apare numai în fazele a doua și a treia a culturii Precucuteni¹⁴. De asemenea, se poate observa că vasul mare bitronconic (fig. 5/3) și paharul bitronconic cu decor de caneluri și pătrate imprimate dispuse în șir, de la Trifești (fig. 5/5), își găsesc analogii foarte apropiate la două vase de la Larga Jijia, așezare datată între sfârșitul fazei Precucuteni I și începutul fazei Precucuteni II¹⁵. Următorul tip de vas este reprezentat de vasul cu corp arcuit (fig. 6/5), la Trifești întâlnindu-se numai varianta cu gât înalt, buza ușor evazată și baza cilindrică, îngustă¹⁶. Decorul combinat constă, de preferință, din banda de caneluri amplasată pe gâtul vertical ori pe baza cilindrică și îngustă. Se întâlnește apoi curent decorul cu spirală adâncită și liniile orizontale incizate ori realizate din dreptunghiuri mici, imprimate. Și în cadrul acestui tip este respectată cu strictețe tectonica vasului; pe gât și la bază apare banda de caneluri, iar pe corp spirale adâncite. La această formă se observă absența completă a decorului excizat. Pentru acest tip de vas dispunem de analogii la Izvoare și Trudești-Ghigoești¹⁷, iar pentru fragmentul decorat cu liniuțe adâncite și compacte de la Trifești (fig. 6/6) avem o piesă asemănătoare în stațiunea de la Larga Jijia¹⁸. Altă categorie este reprezentată de vasul piriform, documentat la Trifești numai prin fragmente¹⁹. Un exemplar, ce conservă jumătatea inferioară (fig. 8/4), îl apropie de oala globulară²⁰. Toate aceste piese se aseamănă prin formă și decor cu exemplarele similare de la Trudești-Ghigoești²¹, dar analogiile strânse lipsesc.

Strachina, alt tip de vas întâlnit destul de puțin la Trifești, prezintă analogii cu piesele similare de la Trudești-Ghigoești²² și Larga Jijia²³, dar aici apar și elemente noi în decor, cum ar fi șirurile orizontale simple de triunghiuri adâncite ori șirurile duble de triunghiuri excizate (fig. 9/1, 4).

Vasele cu picior înalt sunt reprezentate aproape în exclusivitate prin fragmente cu decor excizat și adâncit. Analogii, atât cât permite materialul, pot fi stabilite cu exemplarele asemănătoare de la Larga Jijia²⁴, unde apar fragmente de vase cu picior înalt aproape identice cu cele de la Trifești și de la Izvoare, în stratul II²⁵. Pentru capacele de vas de la Trifești dispunem de puține analogii, un fragment similar fiind atestat la Larga Jijia²⁶ și mai multe cioburi în stratul de la Izvoare II²⁷, iar pentru picioarele altăraș nu avem piese asemănătoare decât la Târpești, ce diferă însă ca decor față de cele descoperite de noi²⁸.

O altă categorie ceramică, cea reprezentată de vasele de bucătărie, incluse de S. Marinescu-Bîlcu în grupa C, este reprezentată, la Trifești, prin fragmente de oale cu brâu alveolat, cu barbotină neorganizată și de vase cu decor de tradiție Criș. Vase de bucătărie cu forma și decorul celor amintite mai sus se întâlnesc în toate cele trei faze ale culturii Precucuteni și ca atare, fiind atipice, nu pot defini o anumită fază ori etapă²⁹. Ele se înregistrează, mai ales cele cu decor de ciupituri ori fagure de tradiție Criș, într-o mare varietate la Larga Jijia³⁰ și sunt apropiate, ca decor, cu cele de la Trifești.

¹⁴ *Ibidem*, p. 65, 129.

¹⁵ A. D. Alexandrescu, *O vitoroi faze do kukutenskoj kul'tury*, în *Dacia*, V, 1961, p. 29, fig. VI/1, 6; S. Marinescu-Bîlcu, *Începutul și etapele culturii Precucuteni și relațiile sale cu cultura Tripolie*, în *MemAntiq*, IX-XI, (1977-1979), 1985, p. 420; cf. și S. Marinescu-Bîlcu, *Le debut et les etapes de la culture Precucuteni ainsî que ses relations avec la culture de Tripolie*, în *Thracia praehistorica. Supplementum Pulpudeva*, 3, Sofia, 1982, p. 23-44.

¹⁶ S. Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni*, 2c3, p. 69.

¹⁷ *Ibidem*, p. 66, fig. 45/7-8, p. 238.

¹⁸ *Ibidem*, p. 69, fig. 39/7, p. 232; fig. 48/7.

¹⁹ *Ibidem*, 7, p. 70.

²⁰ *Ibidem*, 7b, p. 70.

²¹ *Ibidem*, fig. 40/1, 3-4, 6, 8, p. 233; fig. 51/4-5; 52/5.

²² *Ibidem*, p. 70, fig. 40/11, p. 233.

²³ A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 27, fig. IV/1-3.

²⁴ *Ibidem*, p. 27, pl. IV/6-7.

²⁵ R. Vulpe, *Izvoare*, E. A., 1957, p. 56-57, fig. 36/8; 70/3.

²⁶ A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 27, pl. IV/16.

²⁷ R. Vulpe, *op. cit.*, p. 56-57, fig. 19/2-3, 6; 67/7.

²⁸ S. Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni*, p. 105-106, fig. 92/1a-b, p. 269.

²⁹ *Ibidem*, p. 56, 64, 75.

³⁰ A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 26, fig. III.

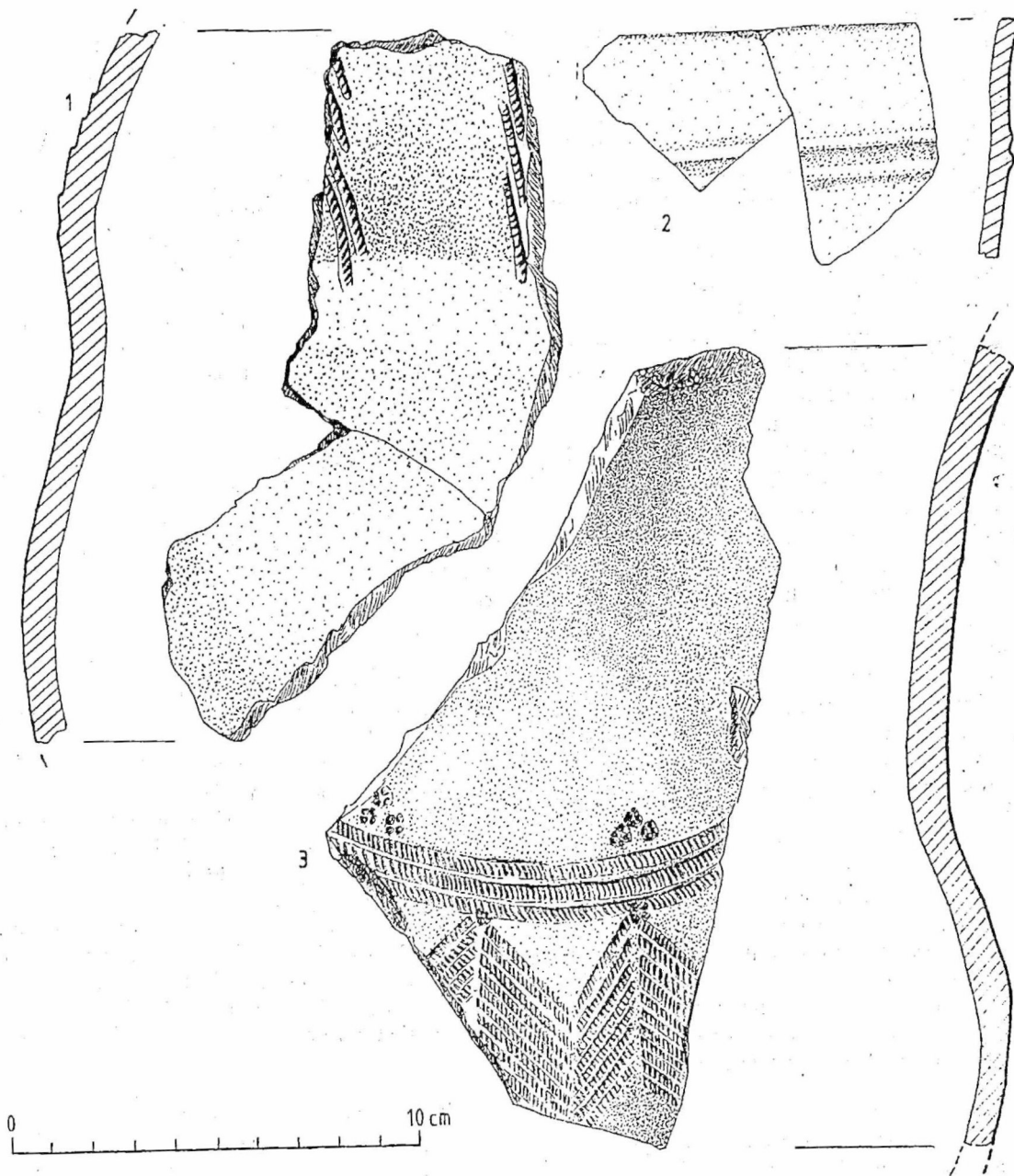

Fig. 17. 1,3, fragmente ceramice Cozia; 2, fragment ceramic din secolele II-IV.

Dintre vasele de bucătărie de la Trifești se distinge vasul piriform, cu jumătatea inferioară tronconică, umărul aproape orizontal și gâtul înalt, cilindric, acoperit uneori cu bandă de caneluri. Întrucât nu dispunem de analogii, putem considera că acest tip reprezintă o noutate în repertoriul de forme ceramice al culturii Precucuteni (fig. 13/1-4).

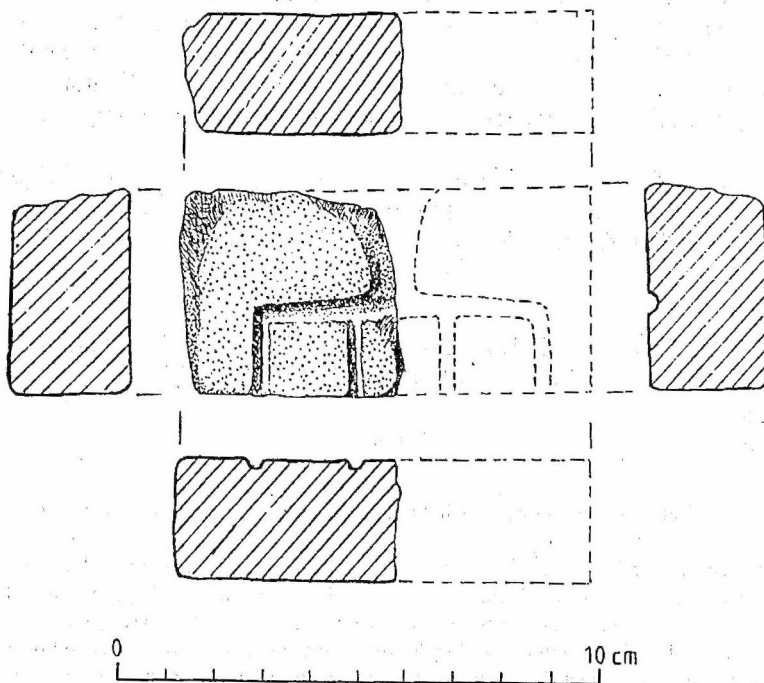

Fig. 18. Formă de turnat din gresie, fragmentară.

Altă categorie de materiale existentă în săpăturile noastre este reprezentată de unelte de silex și gresie glauconitică. Se întâlnesc lame, în majoritate neretușate, gratoare și nuclee de silex de Prut de culoare neagră-cenușie, uneori cu pete lăptoase și o singură lamă de silex de culoare brun-deschis de origine balcanică; câteva lame mijlocii de gresie glauconitică silicifiată provin din Carpații Răsăriteni. Instrumentarul litic ilustrat de lamele mici și mijlocii este des întâlnit în primele două faze ale culturii Precucuteni. Nu este exclus ca o parte dintre lamele mici de silex să fi fost utilizate ca inserții de seceri³¹. Totodată, se remarcă absența topoarelor de piatră și a uneltelor de os, dar, avându-se în vedere dimensiunea mică a săpăturii, acest lucru este explicabil.

*

După cum s-a putut observa, la Trifești, se înregistrează decorul de pătrate sau dreptunghiuri imprimate aranjate în șir, practică ce se observă în mod curent în faza Precucuteni II și continuă în faza Precucuteni III³². De asemenea, decorul excizat este specific doar primelor două faze ale culturii Precucuteni³³, dispărând în faza Precucuteni III³⁴. Întrucât asocierea vaselor cu decor imprimat și excizat este tipică numai pentru faza a doua a culturii Precucuteni, putem atribui cu certitudine așezarea de la Trifești acestei faze. Totodată, analogiile strânse dintre formele și decorurile vaselor de la Trifești cu cele de la Larga Jijia și Izvoare, stratul II și faptul că la est de Siret sunt răspândite numai așezări ale fazelor Precucuteni II și III constituie argumente suplimentare pentru atribuirea stațiunii de la Trifești fazei Precucuteni II³⁵. Tot aici se impune precizarea că printre stațiunile fazei Precucuteni II, cunoscute mai bine prin cercetări arheologice așezările de la Larga Jijia și Izvoare II, încep înainte de încheierea fazei pre-Cucuteni I și continuă în faza Precucuteni II, iar așezările de la Poduri-Dealul Ghindaru³⁶, Truțești-Ghigoești, Mândrișca, Vlădeni I, Iași și (în Basarabia) cele de la Florești, Chetriș, Rogojani, Holercani aparțin unei etape ulterioare³⁷. Deoarece, așa cum au arătat, stațiunea de la Trifești este cea mai apropiată de așezările de la Larga Jijia și Izvoare II, ea poate fi atribuită etapei timpurii a fazei Precucuteni II.

³¹ Pentru utilajul litic al culturii Precucuteni cf. Al. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, E. A., București, 1970, p. 45-47; S. Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, p. 44-45, 52; Dumitru Boghian, Senica Tudose, *Considerații preliminare asupra*

utilajului litic din așezarea precucuteniană de la Târgu Frumos, în *ArhMold*, XVII, 1994, p. 150-152; D. Boghian, *Unele considerații asupra utilajului litic al comunităților Precucuteni-Cucuteni-Tripolie*, în volumul *Cucuteni aijord'hui*, Piatra Neamț, 1996, p. 291, 293, 301.

Alte descoperiri arheologice înregistrate la Trifești sunt reprezentate de câteva fragmente ceramice de tip Cozia. Fără a fi numeroase, ele ne îndreptătesc să formulăm doar o ipoteză de lucru. Astfel, la Trifești în grupul de morminte descoperite în punctul "La Curte" unul aparține cu certitudine culturii Corlăteni-Chișinău, datat în Ha A³⁸. Monumentele acestei culturi nu depășesc aici această fază datorită faptului că în momentul pătrunderii elementelor culturii Cozia, datată în Ha B, locuirea hallstattană timpurie de tip Corlăteni-Chișinău a încetat.

Cercetările de la Trifești, deși modeste ca amploare, au pus în evidență încă o așezare de la începutul fazei Precucuteni II³⁹ și câteva mărturii ale culturii Cozia, din hallstatul timpuriu, urmând ca cercetările ulterioare să ofere noi și ample informații despre aceste stațiuni antice.

ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS IN THE PRECUCUTENI CULTURE SETTLEMENT OF TRIFEȘTI-IAȘI

SUMMARY

In 1994 an archaeological investigation was carried out in the Trifești Village, Iași District, on an area where a new city hall was under construction.

On the occasion, several archaeological finds were discovered, mainly ceramics belonging to the second phase of the Precucuteni culture. The very fragmentary material, composed of samples of typical vessels of this Neolithic culture, is decorated with grooves, excisions, incisions and stamped motives. The resemblance between the finds of Trifești and the ones from the settlements of Larga Jijia and Izvoare, layer II allow the attribution of this discovery to the beginning of the second phase of the Precucuteni culture. Besides the above finds, few ceramic fragments belonging to the Cozia culture from the first Iron Age were also discovered.

FIGURE EXPLANATION

- Pl. 1. Plan of fundation ditches of the new Trifești city hall and sections 1-6.
 Pl. 2. Section 1. Profile of the east-northeast slope. 1, vegetal soil; 2, black-grey soil with rare fragments of Precucuteni II culture; 3, black-yellowish soil with fragments of Precucuteni II culture; 4, yellow soil.
 Pl. 3. Section 3. Profile of the east-northeast slope. 1, vegetal soil; 2, yellow soil; 3, black-yellowish soil; 4, yellow alluvial soil; 5, black soil with pieces of Precucuteni II culture.
 Pl. 4. Section 4-5. Profile of the south-southeastern slope. 1, vegetal soil; 2, black granular soil with rare fragments of Precucuteni II culture; 3, black-yellowish soil with ceramic fragments of Precucuteni II culture; 4, yellow soil; 5, ceramic fragments; 6, animal bones.
 Pl. 5. 1-2 ; 4-9, complete and fragmentary glasses; 5, bi-truncated cone-shaped pot.
 Pl. 6. 1-3, glass fragments; 5, fragmentary vessel; 4, 6, 7, fragments of vessels with curved body.
 Pl. 7. 1, 2-3, 5, fragments of vessels with curved body; 4, 6-9, fragments of pear-shaped or globular vessels.
 Pl. 8. 1-4, fragments of pear-shaped or globular vessels.
 Pl. 9. 1, 4, 7, bowl fragments; 2, 6, fragments of globular vessels; 3, 5, fragments of bi-truncated cone-shaped vessels.
 Pl. 10. 1, bowl fragment, 2-5, fragments of vessels with high foot.

³² S. Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni*, p. 65, 129.

³³ *Ibidem*, p. 57, 67.

³⁴ *Ibidem*, p. 78.

³⁵ S. Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni*, p. 130 și fig. 2, p. 213; eadem, *Începuturile și etapele culturii Precucuteni și relațiile sale cu cultura Tripolie*, în *MemAntiq*, IX-XI, (1977-1979), 1985, p. 421.

³⁶ D. Monah, Ștefan Cucuș, Dragomir Popovici și Silvia Antonescu, *Săpăturile arheologice din tell-ul cucutenian Dealul Ghindaru, com. Poduri, jud. Bacău*, în *Cercetări arheologice*, V, 1982, București, p. 18; Dan Monah, Ștefan Cucuș, Dragomir Popovici, Silvia Antonescu și Gh.

Dumitroaia, *Cercetările arheologice de la Poduri-Dealul Ghindaru*, în *Cercet Arh*, VI, 1983, București, p. 4.

³⁷ S. Marinescu-Bîlcu, în *MemAntiq*, IX-XI, (1977-1979), 1985, p. 420, 422.

³⁸ I. Ioniță, *Săpăturile de salvare de la Trifești*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 733-739; A. László, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați*, București, 1994, p. 125, 129, 159.

³⁹ Repertoriul arheologic al județului Iași nu înregistrează nici o descoperire a culturii Precucuteni și Cozia în comuna Trifești; cf. V. Chirica, Marcel Tanasachi, în *RAJI*, 2, 1985, p. 407-413.

- Pl. 11. 1-3, 5, fragments of vessels with high foot; 4, fragment of globular vessel; 6, 7, lid fragments.
- Pl. 12. 1-2, 6, lid fragments; 3-5, 7, fragments of vessels used as little altar.
- Pl. 13. 1-4, fragments of vessels with high cylindrical neck; 5-7, fragments of pots with alveolar belt.
- Pl. 14. 1, 4, fragments of vessels with alveolar belt; 2-3, 6, fragments of vessels with decoration in glass paste; 5, 7-8, fragments of vessels with decoration of Criș tradition.
- Pl. 15. 1, fragment of vessels with decoration of Criș tradition; 2-4, vessel fragments, probably binoculars; 6, fragment of globular pot with belt; 5, idol fragments; 7, spindle-whorl; 8, handle fragment of a Cozia type cup.
- Pl. 16. 1-8, silex blades of small dimensions (microlites); 9-18, silex blades; 19-22, grit stone blades; 23-24, silex graters; 25-26, silex nuclei; 27-28, splinters.
- Pl. 17. 1, 3, Cozia ceramic fragments; 2, ceramic fragment from the 2nd-4th century.
- Pl. 18. Grit stone mould, fragmentary.